

AKO PREDCHÁDZAŤ HOMOFÓBII A TRANSFÓBII V ŠKOLE

Katarína Minarovičová, Katedra etickej a občianskej výchovy

LGBTI+ MLÁDEŽ V ŠKOLE

- LGBTI+ žiaci a žiačky sú štatisticky na každej škole na Slovensku.
- Škola by mala byť pre nich, tak ako pre všetky deti, bezpečným miestom.
- Miestom, v ktorom vedia otvorene hovoriť o svojej identite či o identite svojich blízkych, miestom, v ktorom vedia, že akákoľvek nenávisť či diskriminácia bude riešená, miestom, v ktorom cítia, že tam naplno patria a nie sú neviditeľní.
- Ak sa LGBTI+ žiaci a žiačky v škole necítia bezpečne, priamo to zhoršuje ich dochádzku, prospech aj duševné zdravie.

HOMOFÓBIA A TRANSFÓBIA

- Homofóbia:
 - obava z homosexuality a homosexuálnych osôb, ktorá môže viesť k pocitu odporu, nepriateľstva až nenávisti.
- Transfóbia:
 - Strach, hnev, diskomfort pociťovaný alebo dávaný najavo trans ľuďom alebo ľuďom s rodovo nestereotypným správaním.
- sociálne fenomény, ktoré majú pôvod v rodovom (genderovom) usporiadaní spoločnosti
- Nenávistné či diskriminačné prejavy, šikana a praktiky zásadne negatívne vplývajú na duševné zdravie LGBTI+ ľudí, čo môže viesť k depresiám, úzkostným poruchám, sebapoškodzovaniu, samovražedným myšlienkam alebo až k fyzickým útokom.

10 RÁD AKO SPRAVIŤ ŠKOLU BEZPEČNÝM MIESTOM

- Verejne vyjadriť postoj
- Podporovať vznik žiackych skupín
- Poskytovať adekvátnu psychologickú pomoc
- Školské dokumenty chránia LGBTI+ ľudí
- Reprezentácia a rešpektovanie LGBTI+ ľudí v škole
- Netolerovať nenávisť a diskrimináciu
- Vyhýbať sa deleniu na chlapcov a dievčatá
- Vytvoriť rodovo neutrálne toalety
- Realizovať anonymné prieskumy
- Mať vypracovaný akčný plán
- Zdroj: <https://idenamozivot.sk/ako-vytvorit-bezpecne-skoly/>

VEREJNE VYJADRUJEME POSTOJ

- Verejne deklarujeme, že sme bezpečným miestom v ktorom sú prijatí všetci, vrátane ľudí z majority aj z rôznych menšín, vrátane LGBTI+ ľudí a ich blízkych. Závazok zverejníme na webstránke našej školy, aj vo fyzických priestoroch (vo forme textu, plagátov, násteniek, nálepiek “Bezpečné miesto”, ...).

Prečo? Jasná komunikácia, že je bezpečné rozprávať o svojej identite pomáha LGBTI+ ľuďom žiť otvorene a v súlade so svojou identitou, čo zásadne prispieva k ich lepšiemu duševnému zdraviu, vedie k lepšej dochádzke a k lepším školským výsledkom. Zároveň to dáva jasný signál celej školskej komunite, že LGBTI+ ľudia tu sú vítaní a znižuje výskyt nenávistných prejavov, šikany či fyzických útokov.

PODPORUJEME VZNIK ŽIACKYCH SKUPÍN

- Ponúkame podporu žiakom a žiačkam, ktorí/é by chceli sami zakladať a viesť skupiny či kluby pre rovnoprávnosť a podporu LGBTI+ ľudí a ich blízkych.

Prečo? Akékoľvek aktivity iniciované priamo deťmi a mladými pre ich rovesníkov/rovesníčky môžu byť veľmi efektívne.

POSKYTUJEME ADEKVÁTNU PSYCHOLOGICKÚ POMOC

- Ponúkame adekvátnu psychologickú podporu LGBTI+ deťom, mladým a rodičom, ktorí hľadajú cesty ako svoje deti prijať a podporiť. Pomôcť môže školský podporný tím alebo aktívna spoluprácou s najbližšou poradňou, prípadne odborníkmi a odborníčkami, ktorí sa špecializujú na prácu s LGBTI+ mladými ľuďmi v poradniach ako inPoradňa a Prizma Košice.

Prečo? Na Slovensku nemajú LGBTI+ ľudia priznané rovnaké práva ako zvyšok spoločnosti a sú v omnoho väčšej miere terčom verejných aj osobných nenávistných prejavov a fyzických útokov. Veľakrát ich rodiny a blízki neprijmú keď spravia svoj coming out – povedia, že sú LGBTI+ človekom. Tieto skutočnosti vplývajú veľmi negatívne na ich duševné zdravie, čo ďalej vplýva na ich dochádzku, prospech a kvalitu života. Je v záujme školy im poskytnúť včasnú psychologickú podporu.

NAŠE ŠKOLSKÉ DOKUMENTY CHRÁNIA LGBTI+ ĽUDÍ

- Náš školský poriadok a/alebo etický kódex konkrétne menuje ochranu a prijatie rôznych menšín, vrátane LGBTI+ ľudí a ich blízkych, a menuje konkrétne dôsledky, ktoré vyplývajú z jeho porušenia. Odvoláva sa na vyhlásenie “Bezpečné miesta” od Ligy za duševné zdravie. Neobsahuje prvky, ktoré podporujú nerovnosť, napríklad odlišné pravidlá v obliekaní či správaní pre chlapcov a dievčatá.

Prečo? Okrem jasného signálu školskej komunite ohľadom toho čo je akceptované a čo nie, konkrétne vymenovanie LGBTI+ ľudí v dokumentoch školy dáva učiteľom a učiteľkám možnosť sa na ne odvolať v prípade nenávistných prejavov zo strany žiakov, žiačok či ich rodinných príslušníkov, a tým ich posilňuje v tom, aby v týchto prípadoch zakročili.

LGBTI+ ĽUDIA SÚ V NAŠEJ ŠKOLE REPREZENTOVANÍ A REŠPEKTOVANÍ

- V priestore školy (nástenky, knižnica, chodby) aj v rámci vyučovania (učebnice, prezentácie, pracovné listy) používame rozmanité príklady ľudí, vrátane rôznych menšín a vrátane LGBTI+ ľudí, dúhových rodín a párov rovnakého pohlavia. Používame inkluzívny jazyk, ktorý rešpektuje identitu každého a každej a neprezentuje heteronormativitu ako jedinú či preferovanú voľbu – nepredpokladáme automaticky, že žiak má otca a mamu, alebo že bude v budúcnosti mať manželku, alebo že sa mu páčia dievčatá. Ľudí v školskej komunite oslovujeme menom a zámienami, ktoré preferuje.

Prečo? Reprezentácia rôznych ľudí vo verejných priestoroch a v učebných materiáloch je základným nástrojom ako rozvíjať u detí a mladých pozitívny postoj k rozmanitosti ľudí. Ak niektoré skupiny ľudí z našej spoločnosti v týchto materiáloch chýbajú, nenávistné prejavy proti nim sa stupňujú, ich diskriminácia sa zvyšuje a ich duševné zdravie extrémne trpí. Rodová identita je základnou zložkou identity každého z nás a jej nerešpektovanie vedie k závažným duševným problémom.

NETOLERUJEME NENÁVIŠŤ A DISKRIMINÁCIU

- Máme nulovú toleranciu voči nenávisťným či diskriminačným prejavom či praktikám, či akejkoľvek homonegatívnej, transnegatívnej či inej šikane a máme vypracované konkrétne postupy na ich prevenciu a riešenie: vzdelávanie detí, rodičov a pedagogického aj nepedagogického personálu, odporúčanie psychologickéj intervencie pre žiakov a žiačky v riziku radikalizácie a jasné dôsledky, ktoré škola dodržiava. V prípade potreby sa odvolávame na náš školský poriadok / etický kódex alebo antidiskriminačný zákon. Naši pedagogickí aj nepedagogickí zamestnanci sú vyškolení, ako v týchto prípadoch postupovať.

Prečo? Nenávisťné či diskriminačné prejavy, šikana a praktiky zásadne negatívne vplyvajú na duševné zdravie LGBTI+ ľudí, čo môže viesť k depresiám, úzkostným poruchám, sebaopoškodzovaniu, samovražedným myšlienkam alebo až k fyzickým útokom. Školy majú povinnosť vždy na takéto prejavy reagovať, ohradiť sa a vyvodiť vhodné následky. Bezpečný priestor na vzdelávanie bez prejavov spomenutých foriem násilia a nenávisťi je tiež podstatným predpokladom k spokojnosti jednotlivcov/kýň, skupín, k zdravým vzťahom v kolektívoch, aj k lepším študijným výsledkom žiakov a žiačok, čo má zásadný vplyv na ich ďalší život.

VYHÝBAME SA DELENIU NA CHLAPCOV A DIEVČATÁ

- Tam kde je to možné, umožňujeme žiakom a žiačkam voľbu skupiny, nedelíme ich na princípe chlapci-dievčatá, napríklad na telesnej výchove.

Prečo? Školský zákon nevyžaduje, aby mali chlapci a dievčatá oddelené hodiny telesnej, či oddelené hodiny vzťahovej a sexuálnej výchovy. Takéto delenie môže prispieť k vytvoreniu nebezpečného prostredia hlavne pre transrodové a nebinárne osoby a posilňuje to rodové stereotypy, ktoré škodia všetkým. Naopak, zmiešané kolektívy dovoľujú deťom byť k sebe navzájom vnímavejšími, posilňovať postoje solidarity a empatie či rešpektovať rozmanitosť, ktorá je všade okolo nich aj v priestore mimo školy.

MÁME RODOVO NEUTRÁLNE TOALETY

- Máme aspoň jedny toalety určené pre jednu osobu, ktoré sú prístupné každému bez ohľadu na ich rodovú identitu.

Prečo? Toalety bývajú najnebezpečnejšími miestami pre LGBTI+ deti a mladých – dochádza tam k najčastejším útokom a pocitom vylúčenia. Súkromné toalety, ktoré sú dostupné všetkým, sú kľúčové pre pocit bezpečia niektorých LGBTI+ ľudí, hlavne transrodových a nebinárnych ľudí, ale môžu pomôcť aj mnohým iným deťom, ktoré sa necítia pohodlne v spoločných toaletách.

REALIZUJEME ANONYMNÉ PRIESKUMY

- Zaväzujeme sa cez anonymné prieskumy spoznať aké rôzne skupiny (vierovyznanie, etnická a národnostná príslušnosť, rodová a sexuálna identita, rodinná štruktúra) máme v škole reprezentované medzi našimi žiakmi a žiačkami. Zaväzujeme sa na pravidelnej báze monitorovať postoje školskej komunity voči témam práv, bezpečia a prijatia menšinových skupín, vrátane LGBTI+ ľudí, a monitorovať skúsenosti s prípadným porušovaním týchto práv.

Prečo? Škola by mala byť bezpečným miestom pre všetkých, no žiaci a žiačky, ktorí patria do menšín sa často bezpečne necítia. Kým sú neviditeľní a nevypočutí, škola nemá šancu túto skutočnosť zmeniť. Anonymné prieskumy nám umožňujú včas reagovať na nenávistné či nerešpektujúce postoje medzi našimi žiačkami a žiakmi, a tak mať väčšiu šancu ich našimi aktivitami zachytiť v zárodkoch. Škola, ktorá vníma rozmanité potreby všetkých a myslí na bezpečie všetkých detí, je skutočne inkluzívna.

MÁME VYPRACOVANÝ AKČNÝ PLÁN

- Zaväzujeme sa vypracovať akčný plán, ktorý reaguje na zistenia prieskumu z bodu 9 a podporuje bezpečie a prijatie všetkých ľudí, vrátane LGBTI+ ľudí, a zahŕňa preventívne aktivity pre deti a mladých, ich rodiny, pedagogických a nepedagogických zamestnancov proti šikane, radikalizácii a akejkoľvek inej forme násilia.
- Prečo? Každá škola je iná a má inú východiskovú situáciu. No každá škola sa má kde posúvať vo svojej práci rozvíjať pozitívne postoje k rozmanitosti svojich žiakov a žiačok (jeden z hlavných cieľov štátneho vzdelávacieho programu), ako aj zabezpečiť, že sa všetky skupiny cítia prijaté a bezpečne.
- Ďalšie zdroje a organizácie, ktoré vás vedia podporiť, knihy, aktivity na vyučovanie [nájdete tu](#)

MOŽNOSTI VZDELÁVANIA

- **Pedagogická fakulta** ponúka v študijných programoch kurzy:
- V rámci učiteľstva a pedagogických vied na PdF UK:
 - Úvod do rodových štúdií (VUZ)
 - Rodové aspekty vzdelávania (VUZ)
 - Rodové aspekty vzdelávania a výchovy (KEOV)
 - Základy sexuálnej výchovy (KEOV)
 - Rodové štúdie vo vzdelávaní (KPEP)
- V rámci sociálnej práce na PdF UK:
 - Politiky rodovej rovnosti (KSP)

EXTERNÉ MOŽNOSTI VZDELÁVANIA

- Iniciatíva INAKOSŤ www.inakost.sk (Bratislava)
- SAPLINQ www.sapling.org (Košice)
- Iniciatíva Ide nám o život – www.idenamozivot.sk
- Spoločnosť pre plánované rodičovstvo (vzťahová sexuálna výchova) - <https://rodicovstvo.sk/>

- Možnosti združovania sa, podpory na UK:
 - študentský kvír spolok **LIGHT***
- **V prípade sexuálneho obťažovania, prejavy homofóbie a transfóbie na UK (Etický kódex UK) – obrátiť sa na dôvernú osobu na UK: stopobtazovaniu1@uniba.sk**

- **Poradne:**
- InPoradňa <https://inporadna.sk/>
- PRIZMA Košice <https://www.prizma-kosice.sk/>

PUBLIKÁCIE A KNIHY

- **Pre školy:**
- Portál Stories that Move <https://www.storiesthatmove.org/sk/>
 - Autentické výpovede mladých ľudí o ich identite, diskriminácii + kompletný návod pre učiteľstvo, ako s videami v triede pracovať
- Príručky Farebná škola I. a II. a Farebná škôlka <https://globalnevzdelavanie.sk/farebna-skola-i-a-ii/> a <https://globalnevzdelavanie.sk/farebna-skolka/>
- Aktivity pre deti v MŠ a ZŠ na posilnenie pozitívneho vnímania rozmanitosti
 - Príručka pre materské školy: Školka pro mne: <https://nesehnuti.cz/skolka-pro-me-2/>

PUBLIKÁCIE A KNIHY

- Zdroj pre mladých LGBTI+ ľudí - sprievodca coming outom na škole:
<http://inporadna.sk/sprievodca/sprievodca-coming-outom-lgbt-ludi-v-skole.html>
- Predchádzanie homofóbie a transfóbie prostredníctvom vzdelávania
- https://docs.inakost.sk/Andrej_Kuruc,_Jana_Jablonicka_Zezulova_-_Predchadzanie_homofobie_a_transfobie_prostrednictvom_vzdelavania.pdf?fclid=IwAR1acokGyOIm0xl-FsXbf5SUPU2QqNHdA6tWJ64I4RG_odLof6iLe-KC7uc
- Dúhové vzdelávanie - rovesnícke vzdelávanie a scitlivovanie mládeže o LGBTI+ témach - možnosť vyjadriť záujem o bezplatný workshop:
<https://forms.gle/BYzx3PTXZbrR6PnF8>
- Irena Smetáčková, Richard Braun – [Homofobie v žákovských kolektivech](#)
- [Nebinárna príručka](#) - poskytne vysvetlivky, cvičenia a skúsenosti priamo z komunity, nebinárnych osôb

PLÁN RODOVEJ ROVNOSTI NA UK

- <https://uniba.sk/o-univerzite/plan-rodovej-rovnosti-uk/>
- 1. Podpora rodovej rovnosti na univerzite a jednotlivých fakultách
- 2. Rodová rovnováha v riadiacich pozíciách a kariérny rast
- 3. Integrácia rodovej dimenzie do výskumu a vzdelávania
- 4. Nediskriminujúce, bezpečné a otvorené prostredie
- **Vnútorňý predpis č. 3/2022** smernica rektora UK o prijatí Plánu rodovej rovnosti pre UK. *Predpis je platný a účinný od 24. januára 2022.*
- [Plán rodovej rovnosti pre UK](#) (.pdf na stiahnutie)

RODOVO CITLIVÝ PRÍSTUP VO VZDELÁVANÍ

- Krátka [komixová príručka](#) pre vzdelávajúcich na UK
- Prístup k výchove a vzdelávaniu, ktorý rešpektuje práva detí a dôsledne uplatňuje rovnosť príležitostí chlapcov a dievčat;
- zohľadňuje individuálne sociálne prostredie dieťaťa a snaží sa tak predchádzať akejkoľvek diskriminácii (nielen rodovej).
- Eliminuje rodové stereotypy

ZMENA ZDOLA

- Privítame aj vaše nápady ako meniť prostredie na Pedagogickej fakulte tak, aby bola bezpečným miestom pre LGBTI+ študentstvo
- ČO POTREBUJETE VY?
- ČO VÁM CHÁBA napr. v oblasti vzdelávania?
- NÁPADY ...

ĎAKUJEM

minarovicova@fedu.uniba.sk